

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף סח

(המשך מעמוד קודם)

רבי חנינא: היה עני אחד שהוא היה רגיל לשלוח לו 4 זוז בכל ערב שבת. פעם אחת הוא שלח את הכסף ביד אשתו, כשהיא חזרה היא אמרה לו האיש הזה לא צריך כסף. כי היא שמעה שאומרים לו 'במה אתה רוצה לסעוד היום במפה של פשתן לבנה או במפה של משי צבועה?' וזה סימן שהוא באמת עשיר.

ת"ר המסמא את עינו: המתחזה לעיוור בכדי לבקש צדקה. **המצבה את בטנו:** כאילו היא נפוחה ממחלה. **והמקפח את שוקו:** כאילו נתכווצה רגלו והוא צולע.

כתוב במשנה במסכת פאה: **מי שיש לו 200 זוז אינו נחשב לעני ולא יטול לקט שכחה ופיאה.**

תנן התם: שאם אין לו 200 זוז לא מחייבים אותו למכור את ביתו או כליו בכדי להשלים ל-200 זוז והוא יכול ליטול.

הא במטה ושולחן: אותם הוא צריך למכור ולקנות פשוטים יותר, אבל בכוסות וקערות לא.

במחרישה דכספא: במגדרת של כסף העשויה לבית המרחץ (-ריטב"א).

כאן קודם שיבא לידי גיבוי: המשנה שאומרת שלא מחייבם אותו למכור את הכלים, מדברת כנ"ל כשהוא בא ליטול מהלקט שכחה ופאה ואין לו 200 זוז שאינו צריך למוכרם בכדי להשלים. אבל הברייתא מדברת באדם שיש לו 200 זוז ונטל לקט שכחה ופאה שלא כדון, שבית דין באים וגובים מנו אותם חזרה, ואם אין לו מה לשלם הוא צריך למכור את כליו היקרים ולהשתמש בפחותים בכדי להשיב את הגזלה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

משנה:

👁️ יתומה קטנה אמה ואחיה יכולים להשיא אותה. נישואין אלה הם מדרבנן.

יתומה קטנה שהשיאיה אמה או אחיה מדעתה, וכתבו לה שתכניס נדוניה לבעלה רק מאה או חמישים זוז ולא עשירית מירושת אביה המת כפי שתקנו חכמים, הרי היא יכולה כשתגדל להוציא מהם את מה שראוי להינתן לה דהיינו עשירית מנכסי אביה המת, שאע"פ שהסכימה להינשא ולקבל רק מאה או חמישים זוז אין מחילתה שמחלה בקטנותה נחשבת למחילה.

רבי יהודה אומר - אם האב השיא בחייו את הבת הראשונה, יתנו לבת השניה את אותו הסכום שנתן האב לבת הראשונה, בין אם הסכום שנתן היה עשירית מנכסיו או פחות או יותר.

וחכמים אומרים - לא נותנים לבת השניה את הסכום שנתן לראשונה, לפי שלפעמים האב נתן לראשונה מעט כיון שהיה עני, ואח"כ העשיר, או להיפך, אלא שמים את נכסיו ונותנים לה מהם בשיעור שאדם עם אותם נכסים נותן לבתו נדוניה.

נמרא: אמר שמואל: נותנים לבת יתומה נדוניה כפי מה שאנו מעריכים כמה אביה היה נותן לה, שאם היה וותרן נותנים לה הרבה ואם היה קמצן נותנים לה מעט.

קושיא מברייטא: הבנות היתומות ניזונות ומתפרנסות... אין אומרים אילו אביה היה קיים היה נותן לה כך וכך. ע"כ הברייטא. מדייקת הגמ' - 'מתפרנסות' הכוונה לפרנסת הבעל דהיינו נדוניה, וזה שלא כדברי שמואל.

תירוץ: הכוונה לפרנסת עצמה, דהיינו למזונותיה כשהיא עדיין אצל אחיה לפני שנישאת.

הא באכילה ושתיה: 'ניזונות' הכוונה לאכילה ושתיה שהבנות היתומות מקבלות מהאחים. **הא בלבושא וכיסויא:** 'מתפרנסות' הכוונה לבגדים שמקבלות מהאחים. והברייטא לא עוסקת כלל בנדוניה.

קושיא נוספת על שמואל:

תנן: למדנו במשנתנו שלדעת חכמים לא נותנים לבת השניה את הסכום שנתן לראשונה, לפי שלפעמים האב נתן לראשונה מעט כיון שהיה עני, ואח"כ העשיר, או

להיפך, אלא שמים את נכסיו ונותנים לה מהם בשיעור שאדם עם אותם נכסים נותן לבתו נדוניה.

מאי עני ומאי עשיר? אי אפשר לומר שהכוונה ל'עני' ו'עשיר' ממש, לפי שלא יתכן שת"ק סובר שאדם שהיה עשיר ואח"כ נהיה עני יתן נדוניה כאילו הוא עשיר, שהרי אין לו (כלומר מכך שחכמים חולקים על ת"ק משמע שהוא בן סובר שעשיר ונהיה עני יתן כעשיר).

אלא הכוונה ל'עני' ו'עשיר' בדעת, כלומר שלמרות שהוא עשיר אין בדעתו לתת לה נדוניה כעשיר אלא כעני, כלומר לתת לה מעט, ועל זה המשנה אומרת שלמרות זאת לא הולכים אחר דעתו של האב אלא שמים את הנכסים ונותנים לה. מוכח שלא הולכים אחר הערכה כמה אביה היה נותן, וקשה על שמואל.

תירוץ: שמואל סובר כרבי יהודה במשנה - שנותנים לבת השניה את אותו הסכום שהאב נתן לראשונה.

קושיא: א"כ ששמואל יאמר שהלכה כרבי יהודה, ומדוע הוא אמר זאת כאילו שהוא חידש את הדין הזה?

תירוץ: שמואל בא לחדש לנו שטעמו של רבי יהודה הוא משום שאנו הולכים אחר דעתו של האב כמה היה בדעתו לתת לה, ובאמת אין זה משנה אם כבר נתן נדוניה לבת הראשונה או לא, ומה שרבי יהודה אמר במשנה 'אם השיא את הראשונה...' זה כדי להודיע לנו את כוחם של רבנן שאפילו שהאב כבר השיא את הראשונה ונתן לה נדוניה ובזה גילה דעתו כמה רוצה לתת, אין אנו הולכים אחר זה אלא שמים את נכסיו.

אמר ליה רבא לרב חסדא: נדרוש בשמך שהלכה כרבי יהודה? ענה לו רב חסדא - יהי רצון שאת כל המימרות המעולות כמו זו שהלכה כרבי יהודה תדרשו בשמי.

קושיא: וכי כך אמר רבא? והרי רבא אמר שהלכה כרבי הסובר שיתומה הניזונת מהאחים נוטלת עבור הנדוניה שלה עשירית מנכסי האב, ולא כדעת רבי יהודה ששמים את נכסי האב.

תירוץ: רבא סובר שהלכה כרבי יהודה במקרה שאנו יודעים מה דעתו של האב, וגם רבי מודה במקרה כזה, אבל כשלא עמדו על דעתו של האב כמה רוצה לתת, כגון שלא

היה גר כאן ואיננו יודעים האם הוא וותרן או קמצן, בזה רבי סובר שנטולת עשירית מנכסי האב, ועל זה אמר רבא שהלכה כרבי.

הכי נמי מסתברא: הגמ' מביאה ראייה שבמקום שאנו יודעים מה דעתו של האב גם רבי מודה שאנו שמים את נכסיו, שהיה מעשה שרבי נתן ליתומה אחד מ-12 בנכסי האב, והרי רבי אמר שנותנים לה רק עשירית מהנכסים, אלא בהכרח שהדבר תלוי האם אנו יודעים ומכירים את דעתו של האב או לא.

גופא אמר רבי וכו' אמרו לו: אמרו חכמים לרבי, אם לכל בת נותנים עשירית מנכסי האב, הרי שאם יש לו 10 בנות וכן אחד נמצא שהבן לא מקבל כלום.

אמר להם: הבת הראשונה נוטלת עשירית מנכסי אביה, והשניה נוטלת עשירית ממה שהשאירה הראשונה, וכן השלישית נוטלת עשירית ממה שהשאירה השניה, ואח"כ הבנות חוזרות ומחלקות ביניהן את כל מה שלקחו שווה בשווה, ונמצא שנשאר לבן נכסים.

קושיא: והרי חכמים תקנו לבת יתומה עשירית מנכסי אביה, ומדוע צריכות אח"כ לחזור ולחלק הכל בשווה, והרי הראשונה זכתה בעשירית שלקחה, וכן כל אחת ואחת.

תירוץ: כוונת רבי שאם כולן באו להינשא בבת אחת שחוזרות וחולקות בשווה, לפי שאין כאן אף אחת מהבנות שקודמת לאחותה לזכות, ולכן כדי שישאר נכסים לבן הבת ראשונה נוטלת עשירית, והשניה נוטלת עשירית ממה שנשאר, וכן כל אחת נוטלת עשירית ממה שנשאר, ואח"כ חוזרות וחולקות בשווה.

תנו רבנן הבנות בין בגרו: בתנאי כתובה כותב האב שהבנות יקבלו מזונות עד שהן יתבגרו או יתחתנו.

לדעת רבי 'פרנסה' = נדוניה יש להן כי תקנו 'עישור נכסים' גם לבוגרת. אבל לדעת רשב"א אין להן, כי תקנו עישור נכסים רק לקטנה ונערה ולא לבוגרת, אמנם בסופו של דבר גם נערה שהתחתנה ופסקו לה נדוניה מועטת הפסידה את שאר הנדוניה. מכיון שהיא הסכימה להתחתן היא מחלה על השאר, ונערה יכולה למחול. (אמנם רבי חולק גם בזה וסובר שהנערה שהתחתנה לא הפסידה). והעצה בשבילן לשכור בעלים (כלומר לשלם להם) שיתחתנו איתן בעודן נערות, והבעלים יוציאו להם את הנדוניה מהיורשים.

לא קשיא, הא דמחאי: רבי דיבר במקרה שהנערה (או הבוגרת) שלא קיבלה את הנדוניה מחתה על כך, אבל אם היא לא מחתה היא ויתרה עליה ולא תוכל לאחר מכן לתבוע אותה.

רבי אומר בת הניזונת מן האחים: כלומר דוקא קטנה או נערה שמקבלת מזונות מקבלת גם נדוניה של 'עישור נכסים' ולא בוגרת. דברים אלו של רבי מהוים סתירה לדבריו לעיל שגם בוגרת מקבלת?

בגרה אינה צריכה למחות: כלומר אינה צריכה להודיע שהיא לא מוותרת על עישור הנכסים המגיע לה. וכן נערה שנישאה ולא מחתה לא הפסידה. אבל בגרה וגם נישאת צריכה למחות. הקושיא היא: הרי רבא עצמו הקשה לרב נחמן סתירה בדברי רבי כנ"ל, ורב נחמן תירץ לו שנערה צריכה למחות בשביל לא להפסיד את הנדוניה.

הגמרא מתרצת: רבא דיבר על נערה שלאחר הנישואין ממשיכה לקבל מזונות מהיורשים. ולכן אם היא לא מחתה אין ראייה שהיא ויתרה על עישור הנכסים, כי הסיבה שהיא שתקה זה בגלל המזונות שהיא מקבלת מהם לפני משורת הדין. ואילו רב נחמן דיבר בנערה שאינה ניזונת מהיורשים, ולכן אם היא לא מחתה זהו סימן שהיא ויתרה.

פרנסה אינה כתנאי כתובה: הנדוניה של היתומה אינה נכתבת בכתובה כמזונות שלה. הגמרא מבררת מה הנפקא מינה?

אי נימא דאילו פרנסה טרפי ממשעבדי: אם נאמר שהחילוק הוא שאת הנדוניה היא גובה גם מנכסים משועבדים (שקנו אותם אנשים מהיורשים), שלא כמזונות שאינה גובה אלא מנכסים בני חורין (כי הדין הוא שאין מוציאים למזון האישה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם). והרי דברים אלה הם 'מעשים שבכל יום' ואין בהם חידוש?

אלא: שנדוניה היא גובה גם ממטלטלין ואילו מזונות היא גובה רק מקרקעות.

אלא שהרי רבי סובר שגם מזונות גובה ממטלטלין (המוגדרים 'נכסים שאין להם אחריות')?

האומר אל יזונו בנותיו: אב המצווה לפני מותו שבניו לא יתנו מזונות לבנותיו מנכסיו – אין שומעים לו, מכיון שהמזונות 'תנאי כתובה' והוא השתעבד להם כבר בכתיבת

הכתובה. אבל אם אמר שלא יתנו להם נדוניה – שומעין לו, מכיון שהנדוניה היא חוב שתקנו חז"ל על היתומים (ולא על האב שמת) כל עוד לא ציווה האב במפורש אחרת. אבל אם ציווה האב שלא לתת אין נותנים להן.